

Грицина Л. А., кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

Рожок Т. В., магістр кафедри міжнародних економічних відносин, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

МІСЦЕ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНИХ РЕЙТИНГАХ

У статті розглянуто позиції, які займає Україна у глобальних рейтингах. Досліджено зміни її становища у порівнянні з минулими роками та причини таких змін. Запропоновано шляхи покращення позицій України у міжнародних рейтингах економічного та суспільного розвитку. З'ясовано, що зниження позицій країни в міжнародних рейтингах пов'язане із нестабільною політичною, економічною, соціальною ситуацією. З огляду на взаємозалежність країн світу, важливим показником стану економіки країни є визначення міжнародного економічного рейтингу, тобто позиції у світі щодо конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості, економічної свободи, загального економічного потенціалу тощо. Доведено, що пошук шляхів підвищення конкурентних позицій країни у світовому економічному просторі є одним із найактуальніших завдань українського уряду.

Ключові слова: *індекс, показник, розвиток, рейтинг, Україна.*

Hrytsyna L. A., Ph.D (Economics), Associate professor, Associate professor of International Economic Relations Department, Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine

Rozhok T. V., Master of the Department of International Economic Relations, Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine

PLACE OF UKRAINE IN GLOBAL RATINGS

Introduction. *The article deals with the positions of Ukraine in global ratings. The changes of its position in comparison with the past years and the reasons of such changes are researched. It was determined that the decline of the country's position in international ratings is associated with an unstable political, economic and social situation.*

Purpose. *The purpose of the study is to analyze the positioning of Ukraine in international rankings in order to comprehensively assess the current state of socio-economic development of the country and determine its future development prospects.*

Results. *Modern processes of the development of the world economic system are connected with the integration and interdependence of economies, which actualizes the problems of the competitiveness of countries involved in international processes. An important indicator of the state of the country's economy is the definition of the international economic rating, that is, the position of the world in terms of competitiveness, investment attractiveness, economic freedom, overall economic potential, etc.*

The change in the rates of international economic ratings reveals economic changes in the country in terms of independent assessment. An analysis of the dynamics of indicators of international economic ratings enables to determine certain regularities, as well as problems in the current state of the economy of the country.

It is analyzed that Ukraine has improved its position in terms of economic indicators, namely the global index of innovations and the index of ease of doing business. However, the

country's situation has worsened with such military indicators as the global indicator of peace and the global index of terrorism. Among the social indicators, positive changes are observed in the indicators of health and primary education and the index of democracy. However, such indicators as the gender gap index, welfare index, English language index and the human capital index, showed a loss of position.

Conclusions. The analysis showed that in comparison with 2013, in 2017, Ukraine has improved its position by economic indicators, namely: on the global index of innovations and the index of ease of doing business. However, the country's situation has worsened with such military indicators as the global indicator of peace and the global index of terrorism. Among the social indicators, positive changes are observed in the indicators of health and primary education and the index of democracy. However, there is a loss of positions according to the indicators of the gender gap index, the welfare index, the English language index and the index of human capital.

Key words: index, indicator, development, rating, Ukraine.

JEL Classification: A22; B27; F02.

Постановка проблеми. Сучасні процеси розвитку світової економічної системи пов'язані з інтеграцією та взаємозалежністю економік, що актуалізує проблеми конкурентоспроможності країн, залучених у міжнародні процеси. Важливим показником стану економіки країни є визначення міжнародного економічного рейтингу, тобто позиції у світі щодо конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості, економічної свободи, загального економічного потенціалу тощо. Зміна показників міжнародних економічних рейтингів виявляє економічні зміни в країні з погляду незалежного оцінювання. Аналіз динаміки показників міжнародних економічних рейтингів дає змогу визначити певні закономірності, а також проблеми у сучасному стані економіки країни [1, с. 1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню позицій України у світових рейтингах присвячено праці багатьох учених, таких як О. Паламарчук, О. Шевченко, В. Дергачова, А. Максименко, Н. Писаренко, В. Шевчук [1, с. 1-2]. Віддаючи належне внеску науковців, варто зауважити, що більшість учених досліджували положення України в окремо виділених показниках, таких як конкурентоспроможність, економічна безпека, інвестиційна привабливість.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є аналіз позиції України

в міжнародних рейтингах для комплексної оцінки сучасного стану соціально-економічного розвитку країни та визначення подальших перспектив.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комплексний моніторинг позицій України в основних світових рейтингах – корисний інструмент як для інвесторів, так і для самої держави. Для інвесторів це один з показників привабливості країни; для суспільства – можливість подивитися на країну у глобальному контексті; для державних діячів – можливість побачити, наскільки ефективною була робота у різних секторах [2, с. 210].

Важливим показником ефективності здійснення економічної політики держави вважається її місце у глобальних рейтингах. Загалом виділяють десятки міжнародних індексів, найбільш поширеними з яких є: глобальний індекс інновацій, індекс легкості ведення бізнесу, глобальний показник миру, глобальний індекс тероризму, індекс потужності армії, індекс демократії, індекс добробуту, індекс розвитку людського потенціалу тощо. Динаміку зовнішнього бачення економічних, політичних та соціальних зрушень в Україні у порівнянні із довоєнним періодом із позицій міжнародного рейтингування наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 Місце України у глобальних рейтингах за 2017 рік

Група рейтингів	Рейтинг	Рік виходу рейтингу	Місце України / Загальна кількість країн	Рік виходу рейтингу	Місце України / Загальна кількість країн
Економічні	Глобальний індекс інновацій	2013	71/142	2017	50/127
	Індекс легкості ведення бізнесу	2013	137/185	2017	76/190
	Рейтинг податкового навантаження	2013	119/189	2017	84/189
	Індекс сприяння торгівлі	2013	83/138	2017	95/136
Військові	Глобальний показник миру	2013	72/159	2017	154/163
	Глобальний індекс тероризму	2013	56/87	2017	17/134
Соціальні	Здоров'я та початкова освіта	2013	83/195	2017	53/137
	Індекс гендерного розриву	2013	55/188	2017	61/144
	Індекс демократії	2013	85/167	2017	83/167
	Індекс добробуту	2013	64/142	2016	95/173
	Індекс знання англійської мови	2013	27/60	2017	47/80
	Індекс людського капіталу	2013	63/122	2017	24/130

Джерело: узагальнено авторами

За останні роки Україна має позитивну тенденцію за групою рейтингів економічного розвитку, зокрема, відбулося суттєве покращення позицій за рейтингом легкості ведення бізнесу [3]. У той же час Україна покращила своє становище за глобальним індексом інновацій. За Глобальним інноваційним індексом 2017 Україна посіла найвищу позицію за останні 7 років (50 місце), випередивши Таїланд та опинившись позаду Чорногорії та Катару. А у групі за рівнем доходів нижче середнього Україна посіла 2 місце після В'єтнаму, обійшовши Монголію, Молдову, Вірменію та Індію. У порівнянні з 2013 роком наша держава піднялася на 21 сходинку, що обумовлено підвищенням рівня інноваційної ефективності, тобто співвідношенням інноваційного результату до інноваційних ресурсів [4].

Термін «податкове навантаження» використовується для позначення витрат, які змушені здійснювати економічні суб'єкти у зв'язку з оподаткуванням. Можна виокремити два підходи до визначення змісту цих витрат. Перший підхід відображає вузьке, суто податкове тлумачення поняття, згідно з яким вважається, що ці витрати являють собою сукупність податків і обов'язкових платежів, які сплачують економічні суб'єкти державі. Другий підхід є наслідком розширеного тлумачення поняття податкового навантаження: воно призначене для відображення того тягаря, який держава накладає на економічних агентів і який складається із власне податкових платежів і трансакційних податкових витрат агентів. Кожен рік Світовий банк разом з аудиторською компанією PwC проводять дослідження податкових систем країн зі

всього світу у рамках рейтингу Doing Business. Рейтинг враховує наявні податкові платежі, витрачений час на їх сплату, а також загальне податкове навантаження на середнє підприємство, яке не має податкових пільг. Згідно з рейтингом, Україна покращила свої позиції, піднявшись із 119 сходинки до 84. Найбільший вплив на поліпшення позицій в рейтингу здійснило зниження єдиного соціального внеску з 2017 року. Це мало позитивний вплив на загальний рівень податкового навантаження в Україні [5].

Індекс сприяння торгівлі визначається порівнянням легкості ведення міжнародної торгівлі у 132 країнах світу, оцінюючи перешкоди, що виникають у ланцюжку постачання товарів. За окремими складовими Україна стабільно займає відносно сильні позиції з відкритості внутрішнього ринку і доступу на зовнішні, з безпеки і за показниками наявності та якості транспортної й інформаційно-комунікаційної інфраструктур. Водночас серед слабких позицій України виділяються складові регуляторного середовища, ефективності митної служби і прозорості роботи прикордонних служб. Порівняно із довоєнним періодом, Україна погіршила свої показники із даного індексу (з 83 на 95 місце). Для покращення позицій Україні потрібно забезпечити захист прав власності і спростити адміністративне регулювання бізнесу, а також полегшити митні процедури і побороти корупцію [6].

Серед додаткових економічних індексів виділяють індекс економічної свободи. За цим показником Україна знаходиться між Камеруном і Сьєрра-Леоне. Україна зайняла 150-у позицію зі 180 у рейтингу «Індекс економічної свободи-2018», який щорічно складає американський фонд The Heritage Foundation, передає УНН. У дослідженні «індекс економічної свободи» Україну оцінили в 51,9 балів зі 100 можливих. Зазначимо, що економіка України сильно стиснулася і залишається дуже крихкою, а втрати у виробництві та експорті разом зі

значним впливом капіталу збільшили тиск на валюту та резерви, суттєво підірвавши грошову стабільність [7].

Дослідивши військові індекси (Глобальний показник миру, Глобальний індекс тероризму), можемо зробити висновок, що становище України різко погіршилось в обох випадках. На сьогодні Україна втратила 82 позиції у рейтингу показників миру [8]. Глобальний показник миру є продуктом Інституту економіки і миру, розроблений з міжнародною групою експертів з питань миру інститутів миру і дослідницьких установ на основі даних, зібраних Відділом досліджень. Глобальний індекс тероризму – це комплексне дослідження, яке вимірює рівень терористичної активності в країнах світу і показує, які з держав і в яких масштабах стикаються з терористичною загрозою. Індекс розроблений міжнародною групою експертів під егідою Інституту економіки і миру Сіднейського університету. За глобальним індексом тероризму країна погіршила своє становище на 39 позицій. Варто зазначити, що передусім це пов'язано із подіями на Сході країни, політичною нестабільністю, корупцією та незавершеністю судової системи [9].

У групі соціальних індексів також спостерігається негативна динаміка позицій України. Проте за показниками здоров'я та початкової освіти населення у 2017 році ситуація покращилась у порівнянні з 2013 роком [10].

Ситуація з гендерною нерівністю у світі погіршилася у 2017 році вперше за всю історію підрахунку цього показника (з 2006 року). Як свідчить Global Gender Gap Index (індекс гендерного розриву), який вивів Всесвітній економічний форум, розрив між чоловіками і жінками в 2017 році знизився до 68% проти 68,3% в 2016 році. Таким чином, для усунення нерівності буде потрібно 100 років проти 83 в минулому році. У сфері працевлаштування на це знадобиться 217 років. Варто зазначити, що жодній країні світу досі не вдалося досягти

повної гендерної рівності. Ближче всього до цього показника підійшла Ісландія, яка закрила 88% гендерного розриву. За нею йдуть Норвегія, Фінляндія, Руанда і Швеція. У першу десятку увійшли також Нікарагуа, Словенія, Ірландія, Нова Зеландія і Філіппіни. За цим індексом Україна втратила 6 позицій у порівнянні із 2013 роком [11].

Майже не змінилось становище України за Індексом демократії (+2 сходинки). Даний рейтинг, що враховує 167 країн світу, складений «Economist Intelligence Unit» відповідно до рівня розвитку в них демократії. При складанні списку враховуються 60 різних показників, згрупованих по 5 категоріях: вибори і плюралізм; громадянські свободи; діяльність уряду; політична ангажованість населення і політична культура. Вперше індекс був складений у 2007 році, доповнений у 2008 та 2010 роках. Україна зайняла 83 місце, яке вона розділила із Чорногорією. На сходинку вище знаходиться Гондурас, сходинкою нижче – Замбія. Таким чином, Україна належить до групи країн з «перехідним режимом». До першої трійки рейтингу увійшли Маврикій, Ісландія та Швеція. Що стосується країн-сусідів України, то у рейтингу демократії Росія зайняла 135 місце, Польща – 53, Угорщина – 56, Молдова – 78, Білорусь – 138 [12].

За індексом добробуту Україна займає 112 місце зі 149 країн. Даний індекс визначається за такими складовими: якість економіки; бізнес-середовище; управління; освіта; здоров'я; безпека та захист; особиста свобода; соціальний капітал та природне середовище. Найкращий показник України – це доступність освіти та її якість. За цим показником країна займає 48 місце у світі. Найгіршими визначено такі сфери як здоров'я нації і доступ до медицини, а також захист та безпека. За останні 4 роки становище України за індексом добробуту значно погіршилось – на 31 позицію [13].

Індекс знання англійської мови корелює із індексом якості життя і з індексом людського розвитку. У звіті зазначається, що всі країни з

високим або дуже високим рівнем володіння англійською мовою мають відповідний високий індекс людського розвитку. Існує дуже мало країн з низьким або середнім рівнем володіння англійською мовою та високим рівнем розвитку. Зокрема, у звіті за 2016 р зазначається, що країни і компанії, які хочуть стимулювати зростання бізнесу, давно звернули увагу на те, що володіння англійською мовою є ключовим компонентом для створення сприятливого ділового середовища, тому кількість компаній з неангломовних країн, що використовують англійську мову як корпоративну, постійно збільшується. За Індексом знання англійської мови Україна опинилася в середині списку, посівши 47 місце, а рівень знання англійської оцінений як «низький» [14]. У порівнянні з 2013 роком даний показник погіршився, адже рівень знання мови змінився із «середнього» на «низький». В цілому в Європі відзначено найвище середнє значення володіння англійською. Причин тому багато. Наприклад, школярі обов'язково вивчають англійську як іноземну, починаючи з початкової школи. Важливо і те, що громадяни цих країн з більшою ймовірністю зустрічаються з англомовними людьми, ніж в інших регіонах [15].

У рейтингу людського капіталу України зайняла 24-те місце з 130, піднявшись на 2 пункти у порівнянні з попереднім роком та на 39 пунктів – з 2013 роком. При цьому Британії, яка зайняла 23-тє місце, ми поступилися всього 0,04 бали, а відразу за нами йде Литва. Індекс оцінює країни за їх можливостями розвивати і оберігати здорових, освічених працівників. Оцінка проходить за чотирма основними критеріями: освіта; охорона здоров'я; робоча сила і зайнятість, а також сприятливість робочого і економічного середовища. [16].

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що у порівнянні з 2013 роком за підсумками 2017 року Україна покращила свої позиції за економічними показниками, а саме: за глобальним індексом інновацій та індексом

легкості ведення бізнесу. Позиції країни погіршилися за військовими показниками, а саме глобальним показником миру та глобальним індексом тероризму. Серед соціальних показників позитивні зрушення спостерігаються за показниками здоров'я, початкової освіти, індексом демократії. За показниками індексу гендерного розриву, індексу добробуту, індексу знання англійської мови та індексу людського капіталу спостерігається втрата позицій.

Зазначимо, що незважаючи на події на сході країни, велику кількість невирішених внутрішніх та зовнішніх проблем, Україна покращила своє становище у більшості із досліджених рейтингів.

Водночас, задля покращення позицій України у рейтингах економічного та соціального розвитку варто завершити судову реформу; створити спеціальні

території з пільговим режимом, що за оцінками UIF сприятиме щорічному додатковому залученню \$4 млрд; відкрити ринок землі, що дозволить залучити від 28,9 млрд до 49,1 млрд інвестицій у розвиток аграрного сектору та забезпечить додаткове зростання номінального ВВП на 7% щорічно; скасувати податок на прибуток та запровадити податок на виведений капітал. За оцінками UIF, у результаті скасування податку на прибуток у перспективі 5 років може бути створено до \$ 30 - 40 млрд додаткового ВВП; здійснити реальні кроки на шляху забезпечення сталого розвитку; створити можливостей для розвитку свободи життєвого вибору, зокрема, створення сприятливих умов для малого та середнього бізнесу: податкові канікули, пільгове кредитування, бізнес-консалтинг тощо.

Література:

1. Сушко К. В. Місце України у глобальних економічних рейтингах // Мукачівський державний університет. – 2017. – 5 с.
2. Штулер І. О. Сучасні тенденції позиціонування України в світових рейтингах в умовах циклічних коливань економіки / І. О. Штулер // Економіка та управління національним господарством. – 2016. – № 2. – 344 с.
3. Індекс легкості ведення бізнесу : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf>
4. Глобальний інноваційний індекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2017.pdf.
5. Рейтинг податкового навантаження : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf.
6. Індекс сприяння торгівлі : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://reports.weforum.org/global-enabling-trade-report-2016/enabling-trade-rankings/?doing_wp_cron=1493986336.8615019321441650390625.
7. Індекс економічної свободи : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.heritage.org/index/country/ukraine>.
8. Глобальний показник миру : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visionofhumanity.org>.
9. Глобальний індекс тероризму : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://globalterrorismindex.org>.
10. Показник здоров'я та початкової освіти : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/content/education-index>.
11. Індекс гендерного розриву [Електронний ресурс] // Центр гендерної культури. – Режим доступу: <http://www.genderculturecentre.org/ukraine-posila-61-misce-zi-144-krain-predst>.
12. Глобальний індекс демократії [Електронний ресурс] // Центр гендерної культури. – Режим доступу: <https://www.eiu.com/topic/democracy-index>.
13. Індекс добробуту : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prosperity.com/rankings>.
14. Індекс знання англійської мови : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ef.com/wwru/epi>.

15. Індекс людського капіталу : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.weforum.org/reports/the-global-human-capital-report-2017>.

References:

1. Sushko, K. V. (2017), *Mistse Ukrainy v globalnyh ekonomichnyh reytingah* [The place of Ukraine in global economic ratings], Mukachiv, Ukraine.
2. Shtuler, I. O. (2016), *Suchasni tendentsii pozytsiyuvannya Ukrainy v svitovyh reytingah v umovah tsyklichnyh kolyvan ekonomiky* [Modern tendencies of positioning of Ukraine in world rankings in conditions of cyclical fluctuations of economy], 2nd ed., Ukraine.
3. Index of ease of doing business (2013; 2017), available at: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf> (Accessed 22 May 2018).
4. Global innovation index (2013; 2017), available at: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2017.pdf (Accessed 22 May 2018).
5. Paying taxes (2013; 2017), available at: https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf (Accessed 22 May 2018).
6. Global enabling trade index (2013; 2017), available at: http://reports.weforum.org/global-enabling-trade-report-2016/enabling-trade-rankings/?doing_wp_cron=1493986336.8615019321441650390625 (Accessed 22 May 2018).
7. Index of economic freedom (2013; 2017), available at: <https://www.heritage.org/index/country/ukraine> (Accessed 22 May 2018).
8. Global Peace Index (2013; 2017), available at: <http://visionofhumanity.org> (Accessed 22 May 2018).
9. Global terrorism index (2013; 2017), available at: <http://globalterrorismindex.org> (Accessed 22 May 2018).
10. Health and education index (2013; 2017), available at: <http://hdr.undp.org/en/content/education-index> (Accessed 24 May 2018).
11. Gender gap index (2017), available at: <http://www.genderculturecentre.org/ukraina-posila-61-misce-zi-144-krain-predst> (Accessed 24 May 2018).
12. Global democracy index (2013; 2017), available at: <https://www.eiu.com/topic/democracy-index> (Accessed 24 May 2018).
13. Prosperity index (2013; 2017), available at: <http://www.prosperity.com/rankings> (Accessed 24 May 2018).
14. Зв'язок між рівнем англійської та економічним зростанням (2017), available at: <http://top-skills.kiev.ua/kursove-navchannya/chi-isnuie-korelyaciya-mizh-rivnem-volodin/> (Accessed 24 May 2018).
15. Index of English language knowledge (2013; 2017), available at: <https://www.ef.com/wwru/epi> (Accessed 24 May 2018).
16. Human capital index (2013; 2017), available at: <https://www.weforum.org/reports/the-global-human-capital-report-2017> (Accessed 24 May 2018).

